

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2021. gada 16. augustā

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Daiga Rezevska, tiesneši Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Denisa Bartecka (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 134/2021),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Krimināllikuma 82. panta pirmo daļu redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2016. gada 10. maijam (turpmāk – apstrīdētā Krimināllikuma norma), ciktāl tā paredzēja kriminālatbildību par Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) paredzētā veidā paustu publisku aicinājumu likvidēt Latvijas Republikas valstisko neatkarību nolūkā iekļaut Latviju vienotā valstiskā veidojumā ar kādu citu valsti vai likvidēt citā veidā, par neatbilstošu Satversmes 100. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskāruma rašanās brīža;

1.2. atzīt 2016. gada 21. aprīļa likuma „Grozījumi Krimināllikumā” pārejas noteikumu, ciktāl tas attiecas uz apstrīdēto Krimināllikuma normu, (turpmāk – apstrīdētais pārejas noteikums) par neatbilstošu Satversmes 1. pantam un 92. panta otrajam teikumam un spēkā neesošu no Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskāruma rašanās brīža;

1.3. apturēt Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2020. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 11840000816 izpildi.

2. Apstrīdētā Krimināllikuma norma noteica:

„Par publisku aicinājumu likvidēt Latvijas Republikas valstisko neatkarību nolūkā iekļaut Latviju vienotā valstiskā veidojumā ar kādu citu valsti vai likvidēt citādā veidā –

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās.”

Savukārt apstrīdētais pārejas noteikums paredz, ka 2016. gada 21. aprīļa likuma „Grozījumi Krimināllikumā” nosacījumi neattiecas uz personām, kuras izdarījušas noziedzīgu nodarījumu līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu kolēģija var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts noteic: izskatot pieteikumu, Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Pieteikuma iesniedzējs jau iepriekš ir vērsies Satversmes tiesā ar pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 92/2021), lūdzot atzīt apstrīdēto Krimināllikuma normu par neatbilstošu Satversmes 100. panta pirmajam teikumam, bet apstrīdēto pārejas noteikumu – par neatbilstošu Satversmes 1. pantam un 92. panta otrajam teikumam. Satversmes tiesas 1. kolēģija 2021. gada 7. jūnijā, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, pieņēma lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu pēc šā pieteikuma. Kolēģija konstatēja, ka, pamatojot apstrīdētās Krimināllikuma normas iespējamo neatbilstību Satversmes 100. pantam, Pieteikuma iesniedzējs pēc būtības norādījis uz minētās normas piemērošanu konkrētā krimināllietā, un vērsa uzmanību uz to, ka Satversmes tiesas kompetencē neietilpst pārvērtēt tiesību normu piemērošanas jautājumus. Tāpat kolēģija atzina, ka, lūdzot izvērtēt apstrīdētā pārejas noteikuma atbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta otrajam teikumam, Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis to, kāpēc, izsverot un līdzsvarojot vispārējos tiesību principus, konkrētajos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos citiem vispārējiem tiesību principiem būtu dodama prioritāte pār tiesiskās drošības principu.

Līdz ar to Satversmes tiesas kolēģijai ir jāizvērtē, vai izskatāmajā pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts vai juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

5. Izskatāmais pieteikums ir papildināts ar Pieteikuma iesniedzēja apsvērumiem par apstrīdētās Krimināllikuma normas neatbilstību samērīguma principam, kā arī to, kādēļ atbilstoši personai labvēlīga noteikuma atpakaļejoša spēka principam krimināltiesībās un taisnīguma principam konkrētajā gadījumā,

pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, labvēlīgākai krimināltiesību normai bija jāparedz atpakaļejošs spēks.

Tādējādi pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu un Satversmes tiesas kolēģijai no jauna ir jāpārbauda tā atbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām.

6. Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikuma 1.1. un 1.2. apakšpunktā ietvertie prasījumi ir piekritīgi Satversmes tiesai.

7. Pieteikuma iesniedzējs apstrīd divu normatīvo aktu – Krimināllikuma un 2016. gada 21. aprīļa likuma „Grozījumi Krimināllikumā” – normu atbilstību Satversmei.

Vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos viena pieteikuma ietvaros var apstrīdēt arī vairāku normatīvo aktu normas, kas regulē cieši saistītus jautājumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2008. gada 29. jūlija lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 75/2008*).

No pieteikuma ir gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma un apstrīdētais pārejas noteikums regulē savstarpēji cieši saistītus jautājumus.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

8. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai tai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs 2016. gada 29. februārī interneta vietnē bija publicējis uzsaukumu,

kurā aicināja vākt parakstus par Latvijas Republikas iestāšanos Amerikas Savienoto Valstu sastāvā. Ar tiesas spriedumu Pieteikuma iesniedzējs tika atzīts par vainīgu apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, šī norma aizskar viņam Satversmes 100. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz vārda brīvību.

Ar 2016. gada 21. aprīļa likumu „Grozījumi Krimināllikumā” apstrīdētā Krimināllikuma norma tika izslēgta no Krimināllikuma, bet apstrīdētais pārejas noteikums noteic, ka šādi grozījumi neattiecas uz personām, kuras izdarījušas noziedzīgu nodarījumu līdz grozījumu spēkā stāšanās dienai. Apstrīdētais pārejas noteikums Pieteikuma iesniedzējam esot piemērots, tādējādi aizskarot viņam Satversmes 92. panta otrajā teikumā ietvertās pamattiesības un pārkāpjot no tiesiskas valsts principa atvasināto un Satversmes 1. panta tvērumā ietilpstošo personai labvēlīga noteikuma atpakaļejoša spēka principu krimināltiesībās.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

9. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem secināms, ka Pieteikuma iesniedzējs ir pārsūdzējis pirmās instances tiesas spriedumu. Ar apelācijas instances tiesas spriedumu Pieteikuma iesniedzējs tāpat ir atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts apstrīdētajā Krimināllikuma normā. Senāta Krimināllietu departamenta tiesnešu kolēģija, izvērtējot Pieteikuma iesniedzēja kasācijas sūdzību, 2021. gada 7. aprīlī nolēma atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību. Minētais lēmums nav pārsūdzams. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējs ir izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas pirmais teikums nosaka: „Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no 2021. gada 7. aprīļa – dienas, kad pieņemts un stājies spēkā Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta lēmums atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2021. gada 15. jūlijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

10. Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdētās Krimināllikuma normas iespējamo neatbilstību Satversmes 100. panta pirmajam teikumam un apstrīdētā pārejas noteikuma iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta otrajam teikumam. Tam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Pieteikums atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

11. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu apturēt Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2020. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 11840000816 izpildi, jo ar minēto spriedumu viņam uzlikts sods – piespiedu darbs.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta piekto daļu konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) iesniegšana neaptur tiesas nolēmuma izpildi, izņemot gadījumus, kad Satversmes tiesa lēmusi citādi.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka nolēmuma izpildes apturēšana ir uzskatāma par ārkārtēju Satversmes tiesas procesa līdzekli, kas ir piemērojams vienīgi svarīgu mērķu sasniegšanai, piemēram, lai nodrošinātu personas tiesību aizsardzību tādos gadījumos, kad nolēmuma izpilde attiecīgajā vispārējās jurisdikcijas tiesas lietā pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu

Satversmes tiesas nolēmuma izpildi vai radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam. Tādējādi, lemjot par lūgumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi, Satversmes tiesa izvērtē:

- 1) vai pieteikumā ir sniegts pamatojums šādam lūgumam;
- 2) vai lietā pastāv tādi apstākļi, kuru dēļ nolēmuma izpilde pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas nolēmuma izpildi, vai nolēmuma izpilde varētu radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam, kas traucētu aizsargāt pieteikuma iesniedzēja pamattiesības Satversmes tiesā ierosinātās lietas ietvaros (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2014. gada 19. jūnija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. 2014-09-01 4. un 5. punktu un 2017. gada 28. novembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. 2017-23-01 6. punktu*).

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem ir gūstams apstiprinājums tam, ka tiesas nolēmuma izpilde krimināllietā Nr. 11840000816 pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu radīt būtisku kaitējumu Pieteikuma iesniedzējam. Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka kriminālatbildība ir smagākais iespējamais juridiskās atbildības veids, un tās sekas var būtiski ietekmēt personas dzīvi pēc kriminālsoda izciešanas (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 13.2. punktu*). Ja apstrīdētā Krimināllikuma norma vai apstrīdētais pārejas noteikums tiktu atzīti par neatbilstošiem Satversmei un attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju spēkā neesošu no Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskāruma rašanās brīža, Pieteikuma iesniedzējam noteiktā soda izciešana laikā līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim varētu būtiski aizskart Pieteikuma iesniedzēja pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja lūgums ir apmierināms.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 19.² panta piekto daļu un 20. pantu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu „Par Krimināllikuma 82. panta pirmās daļas redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2016. gada 10. maijam, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 100. panta pirmajam teikumam un 2016. gada 21. aprīļa likuma „Grozījumi Krimināllikumā” pārejas noteikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta otrajam teikumam” pēc Denisa Bartecka pieteikuma (pieteikums Nr. 134/2021).

2. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdētos aktus, – Saeimu – **līdz 2021. gada 18. oktobrim** iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

3. Apturēt Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2020. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 11840000816 izpildi līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja*

Daiga Rezevska

**Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.*